

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОМУ СКЛАДУ
ЩОДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ-
ПРИКОРДОННИКІВ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ**

УДК 159.9.07:355.23

*Світлана Чернова, викладач кафедри перекладу
Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького*

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОМУ СКЛАДУ ЩОДО
РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ-
ПРИКОРДОННИКІВ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ**

У статті охарактеризовано методичні рекомендації науково-педагогічному складу щодо розвитку професійної комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників у процесі підвищення кваліфікації.

***Ключові слова:** комунікативна компетентність, офіцер-прикордонник, методи, методичні рекомендації.*

Лит. 5.

*Светлана Чернова, преподаватель кафедры перевода
Национальной академии Государственной пограничной службы Украины им. Б. Хмельницкого*

**МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОМУ СЛОГУ
ОТНОСИТЕЛЬНО РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФИЦЕРОВ-ПОГРАНИЧНИКОВ В ПРОЦЕССЕ
ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ**

В статье охарактеризованы методические рекомендации научно-педагогическому слогу относительно развития профессиональной коммуникативной компетентности офицеров-пограничников в процессе повышения квалификации.

***Ключевые слова:** коммуникативная компетентность, офицер-пограничник, методы, методические рекомендации.*

*Switlana Chernova, Lecturer of Translation Department
National Academy of State Border Service of Ukraine
by B. Khmelnytsky*

**GUIDELINES TO RESEARCH AND TEACHING STAFF ON THE DEVELOPMENT OF
PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE OF BORDER GUARD OFFICERS
DURING TRAINING**

This article describes the guidelines of scientific and teaching staff on the development of professional communicative competence of border guard officers during training.

***Keywords:** communicative competence, border guard officers, methods and guidelines.*

Актуальність теми. Професійна комунікативна компетентність як складне, інтегративне поняття, що охоплює мотиви й потреби офіцера в професійній комунікативній сфері, особистісні комунікативні здібності та якості, поінформованість в професійній сфері, професійні знання, уміння, навички та комунікативний досвід, є важливою складовою професіоналізму офіцера-прикордонника та має важливе значення для забезпечення результативності його професійної комунікативної діяльності. Професійна комунікативна компетентність як цілісна система психічних і поведінкових характеристик фахівця сприяє успішній комунікації, тобто забезпечує ефективне виконання завдань з охорони державного кордону. Саме тому її розвиток у процесі підвищення кваліфікації офіцерів-

прикордонників є важливим завданням вищої військової освіти.

Метою статті є розкриття методичних рекомендацій науково-педагогічному складу щодо розвитку професійної комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників у процесі підвищення їхньої кваліфікації.

Стан розробленості проблеми дослідження. Методологічною основою роботи з розвитку комунікативної компетентності слід вважати системний підхід (В. Беспалько, Б. Гершунський, В. Краєвський, А. Кузьмінський, Н. Нікандров, П. Підкасистий, В. Сластьонін, Е. Юдін та ін.), відповідно до якого розвиток комунікативної компетентності слід розглядати як цілісну педагогічну систему, що містить певну кількість взаємозалежних елементів. Для розвитку комунікативної компетентності офіцерів-

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОМУ СКЛАДУ
ЩОДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ-
ПРИКОРДОННИКІВ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ**

прикордонників має значення ще й діяльнісний підхід (К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, Л. Виготський, П. Гальперін, В. Давидов, С. Каган, О. Леонтєв, Л. Рубінштейн, Т. Шамова, Д. Ельконін та ін.), який передбачає, що організація навчального процесу, зміст навчальних матеріалів слід будувати через моделювання реальних операцій професійного спілкування офіцера-прикордонника [4, 110]. У свою чергу особистісно орієнтований (І. Бех, О. Бондаревська, В. Давидов, В. Серіков, В. Сластьонін, І. Якиманська та ін.) підхід допомагає організувати роботу з розвитку комунікативної компетентності з урахуванням індивідуальних особливостей і потреб кожного офіцера. При цьому важливе значення має гуманістична спрямованість формування комунікативної компетентності офіцера-прикордонника. Актуальним для організації сучасного процесу навчання є також комунікативний підхід (І. Зимня, Ф. Бацевич, О. Яшенкова та ін.), при якому акцент зміщений на опанування “техніки” спілкування – уміння підтримувати міжособистісні контакти й домагатися поставлених цілей, використовуючи оптимальні комунікативні (поведінкові) стратегії.

Важливе значення для організації педагогічного експерименту з розвитку професійної комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників мають також роботи Н. Берестецької (підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників до професійного спілкування у процесі навчання гуманітарних дисциплін), О. Бондаренко (психологічні особливості професійного спілкування військовослужбовців в особливих умовах), О. Волобуєвої (формування професійно-комунікативної спрямованості у слухачів мовної спеціальності військових вузів), О. Мисечко (педагогічна технологія формування вмінь службового спілкування у майбутніх офіцерів-прикордонників), В. Назаренка (психологічні умови розвитку комунікативної компетентності керівників ДПС України різного управлінського рівня у службово-діловому спілкуванні) та ін. Проте проблема розвитку професійної комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників у процесі підвищення кваліфікації загалом та педагогічних умов зокрема залишилася поза увагою науковців.

Виклад основного матеріалу. Проведений теоретичний аналіз проблеми розвитку комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників у процесі підвищення їхньої кваліфікації та результати експериментального дослідження дозволили обґрунтувати методичні рекомендації науково-педагогічному складу щодо розвитку цього особистісного феномену.

Для розвитку комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників важливо дотримуватись загальних принципів роботи у цьому напрямку. **Зокрема це принцип науковості, професійної спрямованості, принцип індивідуального підходу, принцип проблемності, принцип варіантності й різноманіття, принцип оптимізації, принцип взаємозалежності вивчення мови й розвитку інтелектуального рівня слухачів.** Використання цих принципів активізує формування комунікативної компетентності офіцерів, формує у них внутрішню установку на її розвиток. Відповідно до цих принципів слід розробляти зміст освіти загалом і кожного заняття, здійснювати відбір цілей та організаційних форм заняття з тієї чи іншої теми та ін.

Важливо враховувати, що успішний розвиток професійної комунікативної компетентності можливий тільки в системі спеціального навчання. Дослідження з питань теорії мовної діяльності (Л. Виготський, О.М. Леонтєв, О.О. Леонтєв, С. Рубінштейн та ін.), з функціональної стилістики (Н. Бабич, В. Виноградов, Г. Винокур, Л. Щерба та ін.), культури мови (Б. Антоненко-Давидович, О. Пономарів, А. Коваль, Б. Головін та ін.), з питань мовного етикету (М. Стахів, Н. Формановська та ін.) підтверджують, що першою ланкою у процесі формування комунікативної компетентності є зміст навчання. З огляду на це важливою умовою розвитку комунікативної компетентності є *відбір необхідного за змістом навчального матеріалу, адекватного поставленим цілям розвитку усіх складових професійної комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників.* Цей матеріал повинен допомогти навчати фахівців умінню ставити й вирішувати різні типи комунікативних завдань: визначати цілі комунікації, оцінювати ситуацію, наміри й комунікативну тактику партнерів, змінювати свою мовну комунікацію залежно від ситуації, тобто навчати повноцінної мовленнєвої діяльності. **Для вирішення цього завдання набуває актуальності розробка спецкурсу – комунікативно спрямованого курсу, що передбачає інтеграцію знань з психології спілкування, культури мовлення, культури мовного спілкування слухачів з посиленою увагою до різних аспектів професійного спілкування офіцерів-прикордонників.** Зазначений спецкурс **“Професійна комунікативна компетентність офіцерів-прикордонників” повинен мати професійно орієнтований характер, його завдання має визначатися насамперед комунікативними й пізнавальними**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОМУ СКЛАДУ
ЩОДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ-
ПРИКОРДОННИКІВ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ**

потребами майбутніх фахівців, тобто передбачати не тільки вивчення закономірностей мови й особливостей мовленнєвої діяльності, але й навчання на основі моделювання конкретних ситуацій навичкам комунікативної взаємодії. Комплексна мета навчання слухачів при викладанні факультативу має передбачати формування навичок ефективної мовленнєвої діяльності в різних сферах професійної комунікації, а головною його метою має бути формування комунікативної компетентності в аспекті здатності співвідносити мовні засоби із завданнями й умовами професійної комунікації. Змістом таких занять має бути пізнання особливостей професійного спілкування і його правил, розвиток навичок ідентифікації й освоєння мовних моделей для різноманітних ситуацій ділового співробітництва, навчання різним стратегіям професійної комунікативної взаємодії. Важливе значення має також навчання спеціальних мовних кліше (мовних моделей), реалізація стратегії комунікативної взаємодії в кожній ситуації при вирішенні практичних завдань, корекції професійного дискурсу. При цьому при конструюванні змісту навчального матеріалу спеціально важливе значення має дотримання критеріїв оптимуму та послідовності.

Окрім факультативу, важливе значення має підбір відповідного матеріалу і при вивченні офіцерами-прикордонниками інших навчальних дисциплін, зокрема таких як “Іноземна мова”, “Оперативне мистецтво ООДК”, “Оперативно-службова діяльність органу охорони державного кордону”, “Оперативне мистецтво Державної прикордонної служби України”, “Захист державного кордону” та “Управління оперативно-службовою діяльністю”. При обговоренні навчальних питань з цих дисциплін офіцери повинні вчитися використовувати мовні засоби відповідно до їхнього цільового призначення для обслуговування того або іншого виду мовленнєвої діяльності в умовах професійного спілкування.

З урахуванням того, що офіцер управляє прикордонним підрозділом за допомогою спілкування та вступає в комунікацію з певною метою – довести що-небудь, переконати свого співрозмовника, пообіцяти що-небудь і т.п., тобто вирішує певні мовленнєво-мисленнєві завдання, що не можливо зробити поза мовленнєвою діяльністю, навчання важливо організувати як модель процесу комунікації, що теж повинна передбачати вирішення офіцером таких завдань. Іншими словами, офіцер повинен не завчати мову з подальшим відтворенням інформації, а активно виконувати мовленнєво-мисленнєву діяльність,

спрямовану на вирішення комунікативних завдань. Для цього потрібно застосовувати методи і засоби навчання, які б забезпечували активну розумову й комунікативну діяльність офіцерів-прикордонників у процесі навчання. Йдеться про те, щоб вчити офіцерів усвідомлено й кваліфіковано діяти в різних ситуаціях спілкування, формувати у них комплекс комунікативних якостей, які дозволили б успішно виконувати завдання професійної діяльності. Відповідно до цього в професійному навчанні важливо створювати ситуації взаємодії, опосередковані змістом управлінської діяльності, зокрема ситуації прийняття управлінських рішень; взаємодії з керівництвом й підлеглими; а також ситуації розподілу обов’язків при організації охорони державного кордону і т.д.

Ситуацію слід розглядати як інтегративну динамічну систему соціально-статусних, рольових, діяльнісних і моральних взаємин суб’єктів спілкування. Вона є універсальною формою функціонування процесу навчання та способом організації мовних засобів, способом їх презентації, мотивації мовної діяльності, головною умовою формування навичок і розвитку мовленнєвих умінь, навчання стратегії й тактики спілкування. Ситуацію слід розглядати як основу для побудови навчання, взаємодії викладача і офіцерів у всіх аспектах мовної культури. З огляду на це використання службово-ділових ситуацій має бути важливим методом роботи з розвитку комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників. Використання службово-ділових ситуацій дозволяє максимально наблизити навчання офіцерів до реальних умов їхньої професійної комунікації.

З урахуванням того, що офіцери повинні вміти орієнтуватися в інформаційному просторі, аналізувати інформацію, знаходити оптимальний варіант вирішення проблем, використовувати знання із суміжних галузей науки, і бути комунікативно компетентними – вміти вести дискусію, лаконічно викладати свої думки, аргументувати точку зору, слухати й чути співрозмовника, мати високий рівень мовної культури й культури спілкування, для розвитку цих якостей потрібно використовувати такі методи навчання, які дозволили б за досить короткий термін забезпечити високий рівень оволодіння офіцерами комунікативними уміннями та навичками. Цим вимогам якнайкраще відповідають тренінги управлінського спілкування.

Тренінг як вид навчальної гри максимально сприяє формуванню комунікативних навичок та передбачає напрацювання і засвоєння

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОМУ СКЛАДУ
ЩОДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ-
ПРИКОРДОННИКІВ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ**

поведінкових навичок, ідей, які необхідні для виконання професійної діяльності [3, 127]. Методичною особливістю комунікативного тренінгу є груповий характер, який потребує інтенсивної взаємодії між усіма учасниками, а також використання його не тільки як методу навчання (для вузько змістовної спрямованості), а як і комбінації активних методів. Методика проведення навчального тренінгу має передбачати виконання таких завдань: мотивування слухачів до проведення навчального тренінгу; відпрацювання на необхідному рівні потрібних практичних умінь і навичок; забезпечення контролю необхідних теоретичних знань і отриманих практичних умінь та навичок; спонукання слухачів до професійного розвитку [3, 141]. При підготовці тренінгових матеріалів необхідно звертати увагу на мотивацію, забезпечення довіри, чітке визначення цілей, використання професійно спрямованих текстів, окреслення загальної картини, вдале розташування тексту, відповідне відокремлення та групування навчального матеріалу, використання ілюстрацій, відповідність прикладів, забезпечення зворотного зв'язку, обов'язковість огляду, розробку пам'ятки та ін. [3, 154 – 155].

Алгоритм тренінгового заняття має складатися з організаційної частини (вступний інструктаж, тести для визначення рівня підготовки знань учасників, міні-лекція або інші методи навчання), основної частини (тренінгові вправи, поточний інструктаж) та завершальної частини (завершальний інструктаж, тести контролю засвоєння навчального тренінгу, анкетування щодо виявлення зворотного зв'язку навчального тренінгу). Серед основних тренінгових технік можна використовувати інформаційні (показ навчальних фільмів і застосування технічних засобів, що супроводжують лекції, інструктажі, конференції), стимуляційні (імітують робочу місце, організаційну ситуацію), вправи з практичного виконання роботи (програми виробничого навчання, перенавчання) та груподинамічні вправи (призначені формувати й удосконалювати соціальну компетентність спеціалістів) [3, 143 – 144].

Найбільш ефективними для розвитку комунікативної компетентності є також методи інтерактивного навчання (О. Барановська, Н. Березанська, О. Біляковська, С. Бондар, Л. Волкова, П. Горностай, О. Комар, В. Краєвський, Р. Осадчук, Л. Парашенко, О. Пометун, І. Родигіна, С. Трубачева, А. Хуторський, С. Шишов, Г. Щедровицький та ін.). Інтерактивне навчання є одним із сучасних напрямків активного соціально-психологічного навчання і найбільшою мірою відповідає психологічним особливостям

навчання дорослих. Інтерактивне навчання спрямоване на забезпечення спільного процесу пізнання, отримання знань, умінь, навичок, здобуття необхідних компетенцій у спільній діяльності через діалог, полілог офіцерів між собою й викладачем, а також через пряму взаємодію з навчальним оточенням або навчальним середовищем, що забезпечує високий рівень мотивації до навчання і моделює професійну реальність [3, 37]. Викладач повинен так організувати роботу, щоб через інтерактивне навчання забезпечити зворотній зв'язок, право вибору, двоспрямованість спілкування, оптимальне врахування життєвого й професійного досвіду слухачів [3, 40 – 41]. У процесі такої комунікації офіцери повинні мати можливість поділитися думками та почуттями в межах певної теми, розповісти про свої висновки, вислухати думки не тільки викладача, а й одногрупників. За рахунок цього офіцери мають набути досвіду встановлення контакту, взаємозалежних ціннісно-змістовних відносин зі світом, людьми й самим собою – досвід діалогічної пізнавальної діяльності, соціально-моральних комунікативних відносин і самопізнання [3, 38].

Для розвитку професійної комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників важливе значення має також така діалогова технологія, як дискусія (від. лат. *discussion*) – розгляд дослідження). Проблемно-орієнтована дискусія – це метод, при якому учасники здійснюють обмін інформацією та ідеями для того, щоб знайти правильне рішення проблеми та прийти до єдиного погодженого рішення [3, 131]. Дискусію слід організувати як процес діалогічного спілкування учасників. Її мета – навчити офіцерів чітко виражати свої думки й відстоювати їх в ситуаціях, коли стикаються кілька точок зору; розуміти протилежну думку і враховувати її позитивні сторони. Під час обговорення викладач має стежити за культурою спілкування учасників дискусії. Йдеться про збереження черговості виступів, уважне слухання доповідача, вислуховування критики, самоаналіз і загальна оцінка підгрупи за найкраще вирішення проблеми. При оцінці учасників дискусії важливо звертати увагу на ступінь комунікабельності, аргументованість виступів, чіткість подання своєї позиції, впевненість і сміливість, тактовність, ввічливість до опонентів, вміння слухати і відповідати на критичні зауваження [3, 175 – 177].

Важливим видом інтерактивного навчання є також ділова гра (М. Гарунов, Ю. Бабанський, Ю. Жуков, Т. Комарова, В. Лозниця, П. Підкасистий, Л. Фрідман, А. Фурман та ін.) Ділова гра сприяє

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОМУ СКЛАДУ
ЩОДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ-
ПРИКОРДОННИКІВ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ**

створенню більш близьких відносин між учасниками, знімає з них напругу й тривогу, підвищує самооцінку, дозволяє кожному учаснику відчувати ситуацію й обґрунтувати можливі стратегії власних дій. В основу ділової гри слід покласти пошук оптимального варіанта вирішення проблеми [3, 186 – 187]. Рольова гра на заняттях із спецкурсу “Професійна комунікативна компетентність офіцера-прикордонника” має передбачати моделювання учасниками заданих комунікативних ситуацій, причому ступінь підготовки до цього виду занять варіюється від вивчених напам’ять реплік на початку навчання до імпровізації на завершальній стадії. При цьому кожен учасник повинен мати можливість експлікувати власний комунікативний досвід. У свою чергу рольова гра з навчальної дисципліни “Оперативне мистецтво ООДК” за способом навчання прийомом зворотного зв’язку передбачає групову дискусію на навчальну тему, що має форму аналізу конкретних комунікативних ситуацій і їх групового аналізу для виявлення оптимальних комунікативних тактик. У всіх цих випадках викладач має бути партнером стосовно офіцерів, зокрема заохочувати здатність офіцерів вирішувати проблеми й ухвалювати рішення, покладати відповідальність на самих офіцерів, акцентувати довіру, використовувати взаємне навчання, орієнтувати офіцерів на вдосконалення комунікативної діяльності.

Для успішності вивчення офіцерами навчальних предметів загалом та розвитку їхньої комунікативної компетентності важливе значення має регулярна діагностика їхніх досягнень у цьому напрямі. Оцінювання як складову педагогічної діагностики при роботі з розвитку комунікативної компетентності офіцерів у процесі підвищення їхньої кваліфікації слід використовувати для контролю, тобто визначення рівнів досягнень окремого офіцера, виявлення рівня його готовності до засвоєння матеріалу щодо особливостей професійного спілкування, відповідного планування і викладання навчального матеріалу; організації навчання офіцерів, зокрема порядку повторення, уточнення й систематизації навчального матеріалу щодо особливостей професійного спілкування; коригування, зокрема з’ясування причин труднощів, які виникають у офіцерів при вивченні особливостей професійного спілкування, виявлення прогалин у їхніх знаннях і вміннях та спрямування його діяльності на усунення недоліків; стимулювання навчальних досягнень офіцерів з питань особливостей професійного спілкування, зокрема бажання покращити свої результати, розвитку

відповідальності, сприяння змагальності у навчанні та ін. [1, 160 – 161].

Для забезпечення ефективності педагогічного контролю при розвитку комунікативної компетентності офіцерів слід дотримуватись індивідуального підходу до оцінки навчальних успіхів офіцерів, що передбачає виявлення рівня знань, умінь і навичок кожного офіцера, вибір методів контролю з урахуванням його індивідуальних особливостей, зокрема типу темпераменту, здібностей, потенційних можливостей тощо; об’єктивності, що означає справедливую оцінку рівня навчальних досягнень офіцерів на основі єдиних вимог до всіх відповідно до критеріїв, визначених навчальними програмами та загальнодержавними стандартами; систематичності та системності, тобто здійснення постійного, цілеспрямованого контролю протягом усього періоду навчання з використанням поточних результатів і підсумкового контролю; етичних норм, що виявляється в педагогічній тактовності при аргументації оцінки, а також в доброзичливості й делікатності при висловлюванні критичних зауважень, почутті міри в заохоченні чи покаранні [5, 261].

Важливе значення при цьому має також оптимізація контролю. Йдеться про адекватність змісту і методів контролю меті навчання, а також валідність контролю, який має охоплювати весь обсяг навчального матеріалу. Методика контролю має потребувати мінімальних затрат часу і зусиль викладачів для отримання необхідної інформації щодо стану знань умінь та навичок слухачів.

При організації роботи з розвитку комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників слід враховувати й вплив оцінювання на розвиток їхньої особистості. Йдеться про те, що саме під впливом оцінки в офіцерів формуються такі важливі особистісні якості, як самооцінка й рівень домагань. Важливо брати до уваги, що усі ці оцінні й самооцінні впливи є сильним коригувальним фактором поведінки й діяльності особистості фахівця.

Висновки. Основними методичними рекомендаціями щодо формування у майбутніх офіцерів-прикордонників громадянської компетентності слід назвати такі: 1) використання системного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, компетентісного та комунікативного підходів як методологічної основи роботи з розвитку комунікативної компетентності; 2) дотримання принципів науковості, професійної спрямованості, індивідуального підходу, проблемності, варіантності й різноманіття, оптимізації, взаємозалежності вивчення мови й розвитку

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОМУ СКЛАДУ
ЩОДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ-
ПРИКОРДОННИКІВ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ**

інтелектуального рівня слухачів; 3) відповідна організація спеціального навчання через відбір необхідного за змістом навчального матеріалу, який повинен допомогти навчати фахівців умінню ставити й вирішувати різні типи комунікативних завдань; 4) розробка спецкурсу “Професійне спілкування офіцерів-прикордонників”, що повинен мати професійно орієнтований характер та передбачати інтеграцію знань з психології спілкування, культури мовлення, культури мовного спілкування слухачів з посиленою увагою до різних аспектів професійного спілкування офіцерів-прикордонників; 5) організація вивчення навчальних дисциплін, зокрема таких як “Іноземна мова”, “Оперативне мистецтво ООДК” та ін. як моделі процесу комунікації, що повинна передбачати вирішення офіцером професійно орієнтованих завдань; 6) створення в професійному навчанні ситуацій взаємодії, опосередкованих змістом управлінської діяльності офіцера-прикордонника; 7) використання потенціалу тренінгових занять для розвитку в офіцерів комунікативних умінь та навичок ведення дискусії, лаконічного викладу своїх думок, аргументації точки зору, слухання та ін. 8) застосування методів інтерактивного навчання для забезпечення двоспрямованості спілкування, оптимального врахування життєвого й професійного досвіду офіцерів; 9) використання потенціалу ділової гри для моделювання учасниками заданих комунікативних ситуацій; 10) регулярна діагностика комунікативної компетентності офіцерів з відповідним вибором методів та форм контролю, а також з урахуванням індивідуальних особливостей офіцерів та ін.

Перспективами подальших наукових досліджень слід назвати вивчення проблеми удосконалення змісту нормативного і варіативного циклів спеціальних навчальних дисциплін у контексті розвитку комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників; розробку методики розвитку комунікативної компетентності у слухачів ВВНЗ у позанавчальній діяльності та дослідження чинників, що впливають на розвиток комунікативної компетентності магістрів у ВВНЗ.

1. Власова О.І. Педагогічна психологія: навч. посіб. / О.І. Власова. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
2. Кукушин В.С. Дидактика (теорія навчання): учеб. пособие / В.С. Кукушин. – М.: МарТ; Ростов на/Д.: МарТ, 2003. – 368 с. – (Серія: “Педагогическое образование”).
3. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / Сисоєва С.О.; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. – К.: ВД “ЕКМО”, 2011. – 320 с.
4. Сисоєва С.О. Професійна підготовка викладача-тьютора: теорія і методика: навч.-метод. посібник. / С.О. Сисоєва, В.В. Осадчий, К.П. Осадча / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Київський університет імені Бориса Грінченка, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького. – Київ; Мелітополь; ТОВ “Видавничий будинок ММД”, 2011. – 280 с.
5. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т.І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 628 с.

Стаття надійшла до редакції 21.10.2013

“Важка праця – це скрутлення легких справ, яких ви не зробили, коли мали зробити”.

*Джон Максвелл
тівденно-африканський письменник*

“Урок, що я виніс і якому сліую все життя, полягав у тому, що треба намагатися, і намагатися, і знову намагатися – але ніколи не здаватися!”

*Річард Бренсон
англійський підприємець*

